

стративного права и процесса // Государство и право.- 1998.- № 1.- С. 3-18.

4. Про організацію діяльності загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 1993 р. № 859

5. Правила поведінки в слідчих ізоляторах осіб, узятих під варту, і засуджених. Наказ державного департаменту України з питань виконання покарань від 20 вересня 2000 р. № 192 . - [Електронний ресурс]: <http://ukrprison.org.ua/departmental/instruction/1204102719>

6. Яковець І.М. Судова реформа: що легше - змінити судову практику чи переписати Конституцію? - [Електронний ресурс]: <http://hr-lawyers.org/index.php?id=1276005187>

Середа В.В.
кандидат юридичних наук, доцент
в.о. ректора Львівського державного
університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 03.12.2013

УДК 342.9

ЕКСПЕРТИЗА В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ МИТНОЇ СФЕРИ

Калянова Л. В.

Стаття тематично спрямована на висвітлення актуальних питань щодо забезпечення функціонування адміністративно-правових інституцій у сфері митних проваджень шляхом реалізації спеціальних знань у форматі експертизи та спеціальних досліджень; дослідження проблем законодавчого регулювання означеної діяльності компетентних державних органів в умовах змін в економічній і політичній реальності, нагальних потреб в організації створення факторів і важелів впливу на формування й розвиток професійного експертного осередку, завданнями якого є забезпечення режиму гармонійних правосуб'єктних відносин під гаслом паритету сил державної та громадської влад. Задля цього пропонується визнати проблему існування диспропорції означених владних впливів на вирішення питань експертного забезпечення діяльності митних органів і провести ретельне й глибоке дослідження (аналізів, експертиз). Зокрема, визнати факт існування домінанти державних повноважень відповідно до статусу суб'єктів ЗЕД і, по-друге, розглянути у форматі наукових обговорень питання про недержавні, громадські експертні формування з повноваженнями незалежної експертизи на рівні законодавчого врегулювання їх інформаційних результатів у системі доказів по юридичним провадженням. Розв'язання означених проблем утворює прогнозовану перспективу формування альтернативних варіантів існуючому положенню речей і активізує фактори впливу щодо зрушення позитивних змін.

Ключові слова: судова експертиза; класи експертиз; експертиза в адміністративних провадженнях; експертиза в митних провадженнях.

Стаття тематически ориентирована на освещение актуальных вопросов в части обеспечения функционирования административной системы в сфере доходов и сборов, в частности ее таможенного аспекта, путем реализации специальных знаний в формате экспертизы и специальных исследований; исследование проблем законодательного регулирования означенной деятельности компетентных государственных органов в условиях измененной экономико-политической реальности и острой необходимости в организации формирования факторов и рычагов воздействия на развитие профессиональной экспертной среды, задачами которой были бы обеспечение режима гармоничных правосубъектных отношений под девизом паритета сил государственной и общественной властей. Для этого предлагается признать существование проблемы диспропорции объема властных полномочий в сферах применения обсуждаемых сил, в частности, при решении экспертной проблематики

обеспечения деятельности таможенных органов в форме проведения исследований (анализов, судебных экспертиз). Безусловно, в этой сфере приоритетным и, как следствие, доминантным остается сила государственной экспертизы; во - вторых, предлагаются к рассмотрению в формате научных обсуждений вопросы, относящиеся к функционированию альтернативных независимых (негосударственных) экспертиз, что требует законодательного закрепления их информационных результатов как доказательств в юридических производствах. Это создало бы альтернативные варианты существующему положению вещей и повлияет в направлении позитивной трансформации.

Ключевые слова: судебная экспертиза; классы экспертиз; экспертиза в административных производствах; экспертиза в таможенных производствах.

Article thematically focused on the coverage of relevant issues in the functioning of the administrative system in the revenues and fees, in particular, its customs aspect by implementing special knowledge in the examination format and special studies; study of the problems of legal regulation of the aforesaid activities of the competent state bodies in a changed economic and political realities and the urgent need for the organization forming factors and leverage on the development of professional expert environment, tasks which would ensure legal personality harmonious relations regime under the slogan of parity forces the state and public authorities. For this problem is proposed to recognize the existence of volume imbalances of power in the areas of application discussed forces, in particular, the expert in solving the tasks of ensuring the activity of customs authorities in the form of studies (analysis, forensic examinations). Of course, in this area a priority and as a result, remains a dominant force state examination; in - the second, are proposed for consideration in the format of scientific debate issues relating to the operation of alternative independent (non-state) examinations, which requires legislative consolidation of the results of their information as evidence in legal proceedings. This would create an alternative to the status quo and will in the direction of positive transformation.

Keywords: judicial examination; classes of examinations; examination is in administrative productions; examination is in custom productions.

Глобальні перетворення, що сталися у всіх сферах світового простору корегуються з дією природних

© Л.В. Калянова, 2014

принципів. Це привело до підвищення рівня сприйняття сучасної дійсності й глибини усвідомлення її причинних зв'язків, що сприяло формуванню нових видів і типів суспільних відносин та викрило необхідність принципово нового підходу в нормативно-правовому врегулюванні. Зокрема, під впливом норм міжнародного права в частині визнання й захисту прав людини спостерігається практична реалізація означених положень у законодавстві України [1]. Ретроспектива розвитку інститутів кримінально-процесуального права демонструє тенденцію до завершення їх форм, зокрема в частині гарантій дійового захисту прав суб'єктів і розширення спектру правового інструментарію. Однак при поступовій відмові від формального підходу й декларативності чинне кримінально-процесуальне законодавство містить суперечливі нормативні положення щодо певного предмету правового регулювання, а також спостерігається недосконалість механізму реалізації правових приписів, зокрема таких, які стосуються інституту судової експертизи.

Аналізуючи внутрішній системно-правовий міжгалузевий зв'язок блоку норм кримінально-процесуального права, спостерігаємо коректний взаємозв'язок з відповідними інституціями інших правових процесуальних систем, зокрема, забезпечення впливу на відповідні правові інститути адміністративного права. На підставі цього факту лунають наукові пропозиції щодо приведення у відповідність норм останньої зазначеної галузі права до більш розвинутого рівня норм кримінально-процесуального права. Особливо гостро постає питання реформування адміністративно-правових інституцій у частині реалізації спеціальних знань у провадженнях про адміністративні правопорушення загалом і, зокрема, у сфері митних проваджень за умов додержання вимог збереження й захисту прав людини.

Умови забезпечення конституційних прав суб'єктів адміністративних проваджень мають певні проєкції в інституті експертизи, однак максимально доступний формат і режим не корегуються з жорсткими обмеженнями, що містяться в застарілих галузевих нормах адміністративного права, які були прийняті за часів минулої політико-економічної формації [2, ст. 268, ч. 1]. Зокрема, у нормі не йдеться про право особи, яку притягують до адміністративної відповідальності, безпосередньо звертатись до закладів судової експертизи й отримати висновок експерта по справі на захист своїх інтересів. Зміст і об'єм проголошених Конституцією України прав і свобод громадян [3, ст. 55; ч. 3 ст. 62] не тотожні відповідним позиціям адміністративного права й така ситуація стає на заваді виконання завдань юридичного провадження.

Чинне законодавство у сфері судової експертизи демонструє суттєві прогалини й невідповідності тотожних інституцій, розміщених у різногалузевих системах процесуального права, зокрема, спостерігаємо независність правової форми Закону України "Про судову експертизу" [4, 7] і відповідними положеннями в Кодексі України про адміністративні правопорушення [2, 264]. Фактично експертна форма застосування спеціальних знань в адміністративних провадженнях не передбачена в експертному законодавстві. Проекти законів, запропоновані для обговорення в частині змін і доповнень до чинного законодавства у сфері регулювання інститутів експертизи та забезпечення прав і інтересів суб'єктів юридичних проваджень, є предметами наукових дискусій з характерною поляризованих парадигм. Це є підставою уважати цю статтю вчасною з акцентом на

актуальності правової природи предмету дослідження.

Заявлена тематика набула поширення в наукових колах юридичного спрямування відносно недавно; проблемні аспекти теми системно посилали чільне місце в доповідях, рефератах та ін. формах звітних нарад державних органів, адвокатських колах, які ініціювали обговорення на науково-практичному рівні, у широкому форматі - на міжнародному. Початкові стадії цих обговорень позначались питаннями визначення й вирішення проблем нормативно-правового регулювання експертним забезпеченням юридичних проваджень, зокрема в частині правового статусу експерта в певних видах проваджень. Наукові точки зору, як узгоджені, так і розбіжні, демонстрували наукові юридичні осередки, знані фахівці означеної проблематики: Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, Є.В. Додін, Н.І. Клименко, М.В. Салтєвський та ін.

Подальше обговорення в розвиток засад інституту експертизи з виведенням проблематики питань на рівень понять інструментарію захисту прав суб'єктів проваджень продовжили, зокрема, Г.Л. Карпенко, В.Ю. Шепітько, М.Г. Щербаківський.

Нарешті, сучасні позиції наукової криміналістичної думки в реалізації потенціалу експертизи на рівні понять енергетичної слідової картини злочину, а тому й необхідності вирішення проблемних питань щодо впровадження принципово нового методичного криміналістичного спорядження в експертних дослідженнях, зокрема в адміністративно-процесуальних провадженнях, демонструють С.І. Апухтін, І.В. Гора, А.В. Іщенко, В.А. Колесник та деякі інші.

Наразі формуються тенденції глибокого осмислення причин ініціювання проявів явищ, процесів, внутрішніх зв'язків між елементами складної системи; ці тенденції прорізняються в експертно-криміналістичній практиці як принципи професійної діяльності і які потребують свого визнання у всіх сферах юридичних проваджень в умовах оновленої сучасності.

Мета роботи - на підставі аналізу наукових і нормативних джерел визначити характеристики інституту експертизи в адміністративних провадженнях, системний комплекс яких надав би підставу для дослідження означеної проблеми організації правового паритету сил державно-владних повноважень і соціально-демократичних інститутів у сфері реалізації спеціальних знань через експертну форму досліджень. Шляхом вирішення проблеми паритету владних повноважень є реалізація принципу незалежної (не державної) експертизи в системі експертних закладів.

Сутнісними завданнями процесуального інституту судової експертизи є забезпечення умов формування сукупності доказової інформації в юридичних провадженнях за встановленими законом принципами, зокрема об'єктивності. Це можливо з причин реалізації науково-технічних досягнень в експертних методиках; певної процесуальної незалежності експерта в проведенні досліджень об'єктів і правової гарантії щодо персональної відповідальності за правдивість своїх суджень; комплексного підходу в оцінці своїх висновків при наявності правових повноважень долучатися до іншої доказової інформації, що міститься в матеріалах справи в частині предмету досліджень; правових обставин формування особистості експерта відповідно до вимог високого рівня освіченості, професійної підготовки й кваліфікаційних підтверджень; наявності правових положень щодо перегляду висновку експерта у форматі повторної експертизи та ін.

Означені положення сформовані й викладені в основному законі щодо судово-експертних проваджень - ЗУ "Про судову експертизу", які є сучасною формою застосування спеціальних знань. Суб'єкти правовідносин за допомогою експертизи реалізують своє право на захист інтересів, стверджуючи принципи змагальності, а також порозумітися задля розв'язання конфлікту та встановлення гармонійних соціальних зв'язків, життєво важливих контактів. Отже, цей закон має відповідати принципу універсальності та містити завдання охопити потреби усіх видів процесуальних проваджень у застосуванні спеціальних знань.

Однак маємо зауважити, що цей нормативно-правовий документ є проблемним у цій частині: у ньому не зазначені, зокрема, такі провадження, як адміністративно-процесуальні, митні, податкові та інші. У науковому колі лунають критичні зауваження щодо ліквідації прогалин організаційного й правового плану, наприклад, у сфері митних проваджень: "Підвищення обсягу проведення експертиз ... об'єктивно обумовлює зміну їх правового статусу ... необхідно доповнити Закон України "Про судову експертизу" ... включити Спеціалізовану лабораторію з питань експертизи та досліджень, а також її структури" [5, 70].

Відзначимо, що зазначений нормативно-правовий документ, який регламентує відносини у сфері судової експертизи, орієнтований виключно на забезпечення потреб кримінально-процесуальних проваджень; до його блоку норм не входять положення щодо вирішення адміністративно-правових питань і плану забезпечення адміністративно-процесуальної функції в частині призначення експертизи. Цей факт ускладнює реалізацію завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення. На тій підставі, що в ЗУ "Про судову експертизу" такий суб'єкт адміністративного провадження, як експерт, не передбачений, а тому його участь у цих провадженнях не є легітимною, та й відповідні висновки не слід розглядати як джерело доказів. Рішення уповноважених щодо провадження органів, які включили до комплексу доказової бази експертні висновки, слід вважати хибними, а тому - неправомірними.

Професійне функціонування особи в режимі реалізації спеціальних знань і забезпечення доказами провадження відповідно до ЗУ "Про судову експертизу" відбувається за умов складання комплексу іспитів і включення до відповідного державного реєстру. За означених обставин, без сумніву, таку особу слід уважати експертом за посадою й за законом. У пункті 1 ст. 273 кодексу України про адміністративні правопорушення зазначено: "Експерт призначається органом (посадовою особою), у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення, у разі, коли виникає потреба в спеціальних знаннях ...". Уважаємо, вислів "експерт призначається" є невдалим за змістовно-логічними підставами, тому що означений суб'єкт ще до прийняття процесуального рішення перебуває на посаді експерта; також його компетентний державний орган визначив як постійно діючого експерта. Тому немає потреби додатково визнавати означену особу експертом. Коректним було б викласти цю частину норми наступним чином: "У разі виникнення потреби в спеціальних знаннях у галузі науки, техніки, технології, процесів і явищ, за рішенням компетентної особи, що веде провадження про адміністративне правопорушення, залучається експерт ...".

Доречно розглянути питання щодо статусу експерта в адміністративних провадженнях з оглядом на непевність підстав правової реалізації спеціальних знань, а також

гарантій надання експертних послуг високої якості, тобто в аспекті можливого здійснення контролю та перевірки; вагоме значення також мають питання реального впливу на волю експерта щодо надання експертних послуг поза межами адміністративного підпорядкування та виконання експертом діяльності, яка не передбачена посадовими обов'язками.

По-перше, відсутність правового механізму організації й проведення експертних досліджень в адміністративних провадженнях, зокрема відсутність відповідних положень у ЗУ "Про судову експертизу", унеможливує легітимну позицію експерта в адміністративних провадженнях. По-друге, посадовий статус експерта в порядку підлеглості передбачає безумовне виконання правомірних наказів керівництва: за умов прямої вказівки на виконання досліджень у порядку адміністративних проваджень автоматично складає колізії у відносинах. Ускладненим є варіант, коли за рішенням посадової особи залучається експерт в адміністративне провадження: відсутність правового інституту - адміністративно-судової експертизи; відносини з приводу реалізації спеціальних знань у форматі невідчужуваності; правова невизначеність доказового значення висновків експерта у провадженні за означених причин.

У послідовності вирішення проблем з експертизою в адміністративних провадженнях першим кроком постає науково-теоретичне визначення її предмету, який, безумовно, є відмінним щодо предмету експертизи в кримінальних провадженнях. Останній у теоретично-правовому аспекті певним чином відпрацьований. Вирішення предметного питання тягне за собою необхідність визначення низки класифікаційних моментів, зокрема, до якого роду слід віднести експертизи адміністративного провадження. Далі необхідно вирішити питання, які експертизи за родовими й класовими ознаками можуть проводитись у межах зазначених проваджень.

Відповідно за родовими ознаками предмету правового регулювання відносин в адміністративних провадженнях класифікаційна група експертиз має бути віднесена до самостійних з відмінними характеристиками щодо експертиз у кримінальних провадженнях. Специфіка предмету останніх формує відповідні державні установи, компетенцію на провадження яких регулюють норми кримінально-процесуального, а не адміністративного права.

Безумовно, специфіка адміністративних правовідносин корегується з переліком питань, які мають бути вирішені в адміністративних провадженнях суто специфічним для них класом і видами спеціальних знань. Останні за переліком не співпадають з класифікатором експертиз у кримінальному провадженні, наведеному в ЗУ "Про судову експертизу".

На цій підставі виникає необхідність представити різні класи експертиз, які проводяться в кримінальних провадженнях і адміністративних. Їх класифікаційні характеристики взаємно відмінні й не співпадають за переліком і об'ємом спеціальних знань.

Окреслена ситуація характеризується конфліктом як правового, так і наукового характерів, що утворює дилему, по-перше, необхідність внесення відповідних коректив до ЗУ "Про судову експертизу" за рахунок розвитку положень у частині регламентації правовідносин з приводу організації експертизи в адміністративних провадженнях; по-друге, формування принципово нової нормативно-правової бази з регламентації питань призначення й проведення самостійного класу експертиз - адміністративно-правової функції.

На нашу думку, перший варіант пропозицій обтяжливо вплине на відповідне законодавство не лише за рахунок об'єму інформації, а й за структурою.

У діяльності митних органів питому вагу мають питання щодо використання спеціальних знань, оскільки йдеться про захист незалежності української держави через реалізацію експертних інституцій. Тенденції правового регулювання переміщень товарних цінностей через митний кордон тяжіють до запровадження адміністративно-правового інструментарію, тому актуальність і проблематика теми не спадає, а навпаки - загострюється й має бути вирішена негайно.

Література

1. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод от 4 ноября 1950 г. // Международные акты о правах человека: сборник документов - М.: НОРМА-ИРФА-М, 1998.

2. Кодекс України про адміністративні правопору-

шення: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 28 вересня 2012 року: (офіц., текст). - К.: ПАЛІВО-ДА А.В., 2012. - 280 с. - (Кодекс України).

3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

4. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038 - XII // Відомості Верховної Ради України. - офіц. вид. - К.: Парлам. вид-во, 1994. - № 28. - С. 232.

5. Г.Л. Карпенко. Місце і роль Спеціалізованої лабораторії з питань експертизи та досліджень в системі органів Міністерства доходів і зборів України [Текст] / Г.Л. Карпенко // Митна справа. - 2013. - № 4 (88). - С. 69 - 75.

Калаянова Л.В.

*Кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального та
адміністративного права ОНМУ
Надійшла до редакції: 13.12.2013*

УДК 342.9.07:351.74

СУТНІСТЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Досліджується поняття “кадрової політики” в органах внутрішніх справ України. Аналізуються складові загальної системи професійної підготовки рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ. Визначаються основні шляхи вдосконалення підготовки кадрів для ОВС.

Ключові слова: кадри, персонал, кадрова політика, підготовка кадрів, система професійної підготовки кадрів.

Исследуется понятие “кадровой политики” в органах внутренних дел Украины. Анализируются составляющие общей системы профессиональной подготовки рядового и начальствующего состава органов внутренних дел. Определяются основные пути совершенствования подготовки кадров для ОВД.

Ключевые слова: кадры, персонал, кадровая политика, подготовка кадров, система профессиональной подготовки кадров.

The notion “Personnel Policy” in the internal affairs of Ukraine. Analyzes the components of the overall system of training soldiers and officers of the police. The basic ways to improve training for police.

Keywords: staff, staff, staffing, training, system of vocational training.

Суспільно-політичні процеси, що відбуваються в Україні з часу проголошення її державного суверенітету, формування незалежної демократичної правової держави вимагають нових підходів до роботи з кадрами, оновленню змісту форм і методів цієї роботи. Життя постійно підвищує вимоги до кадрів органів внутрішніх справ. Особливо зросли вони на сучасному етапі розвитку суспільства, коли завдання ОВС стають все більш складними, багатограниними й відповідальними. МВС України неодноразово звертало увагу керівників усіх рівнів і працівників кадрового апарату на необхідність підвищення якості роботи з кадрами ОВС, виховання співробітників у дусі шанобливого ставлення до закону, норм моралі, гострого та принципового реагування

на будь-які прояви недисциплінованості, грубощів, безкультур'я, факти негативної поведінки на службі та в побуті.

Якісний відбір кадрів і робота з ними - це питання, які є актуальними для ОВС України. Вони знаходяться в центрі уваги керівників підпорядкованих їм підрозділів і служб ОВС.

Питанням, які пов'язані з підвищенням ефективності регулювання діяльності в ОВС України, присвячені праці провідних вчених: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Д.П. Калаянова, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Н.П. Матюхіної, О.П. Рябченко, О.Ф. Скакун, О.Ю. Синявської, М.М. Тищенко, Х.П. Ярмачі, О.Н. Ярмиша та інших авторів, які розробили теоретичні й методологічні основи управління органами внутрішніх справ України.

Для проведення повноцінного дослідження в цьому напрямку насамперед слід звернутися до визначення поняття “кадри”. В юридичній енциклопедії поняття “кадри” (від фран. cadre; англ. personnel) визначається як основний склад працівників організації; всі постійні працівники [1, 243].

Як відзначає академік О.М. Бандурка, до сучасного лексикону цей термін потрапив з латинської, що означав “чотирикутник”. Саме в такій формі, у минулому, вивішувався для широкого ознайомлення офіційний список працівників державних установ. Поступово відбувалося перенесення значення слова з рамки на документ, а з документа на його зміст. У першій половині XIX ст. слово “кадри” починає вже застосовуватись для позначення постійного штату військових “підрозділів”, що сприяло появі таких понять, як “кадрова армія”, “кадровий військовий”, “кадровик” [2, 185].

Тлумачний словник В. Даля визначає це слово так: “Кадри (франц. cadre - каре, квадрат) - офіцери, унтери та флангові рядові, що складають основу полку або іншої частини війська, ядро, яке, за потреби, поповнюється рекрутами” [10, 72].

У Великій Радянській Енциклопедії зазначається: “Кадри - основний, постійний склад підготовлених